

Ångström etapp 4

Kulturhistorisk utredning

UPPLANDSMUSEET

Per Lundgren 2014-10-16

Foto: Per Lundgren, Upplandsmuseet (om ej annat anges)

Innehåll

1. Bakgrund	4
1.1 Uppdraget	5
1.2 Gällande detaljplan	5
1.3 Detaljplaneförslag, Ångström etapp 4	5
1.4 Samrådsyttranden	5
2. Historik	6
2.1 Avgränsning	7
2.2 Exercisfält och lägerplats under indelningsverket	7
2.3 Exercisfält och kasernetablissemang under värnpliktsarmén	14
2.4 Universitetets Polacksbacke	19
3. Analys	22
3.1 Kasernetablissemang	23
3.2 Ångströmlaboratoriet	25
3.3 Övningsfältet	26
3.4 Uppsalas siluett och åsen	29
4. Konsekvenser	31
4.1 Kasernetablissemang	32
4.2 Ångströmlaboratoriet	32
4.3 Övningsfältet	32
4.4 Allmänt om egenskaper hos hus 10	32
4.5 Hus 9	32
4.6 Uppsalas siluett och åsen	33
5. Tänkbara skademinskande åtgärder	40

1. Bakgrund

1.1 Bakgrund

Akademiska hus avser att bygga ut Ångströmslaboratoriet, dels med en byggnad norr om befintlig byggnad (hus10) och dels en tillbyggnad av befintlig byggnad i söder (hus 9) . Ett detaljplaneförslag har varit ute för samråd. Länsstyrelsen yttrade sig över detaljplaneförslaget 2014-06-19 (dnr 402-2890-14). Länsstyrelsen bedömde att detaljplanen skulle medföra påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövård Uppsala stad. Argumenten för detta var i huvudsak följande:

1) hus 10 skulle bli högre och större än de enskilda regementsbyggnaderna och genom dess höjd, volym och placering skulle den dominera det öppna landskapsrummet och regementsbebyggelsen och på så sätt skapa en förskjutning i förståelsen av regementsområdet och dess historiska sammanhang.

2) höjden och volymen på hus 10 skulle få stor påverkan på Uppsala stads siluett. Den skulle omskapa stadens siluett på åsen och mötet med Uppsala från slätten. Huset skulle komma att kraftigt konkurrera med slottet och domkyrkan.

Länsstyrelsen menade att för att kommunen skulle kunna bedöma påverkan på riksintresset så krävdes en mer kvalitativ och oberoende kulturhistorisk utredning av platsen och detaljplanens påverkan på denna än den som presenteras i samrådshandlingen.

1.2 Uppdraget

Denna utredning har utförts på uppdrag av Akademiska hus och avser att möta samrådssynpunkten på en behovet av en fördjupad kulturhistorisk utredning. Utredningen innefattar dels en kulturhistorisk utredning av de kulturmiljövärden som påverkas av planförslaget, dels en analys av vilka konsekvenser planförslaget får på dessa kulturmiljövärden. Även detaljplanens påverkan på stadens siluett utreds. Tonvikt läggs vid den påverkan som hus 10 medför. En kulturhistorisk konsekvensanalys görs utifrån den utformning som redovisas i plansamrådet. Slutligen anges förslag på skadebegränsade åtgärder.

1.3 Detaljplaneförslaget

I korthet syftar detaljplaneförslaget till att skapa möjlighet att bygga till Ångströmslaboratoriet med ytterligare en flygel (hus 9) samt en ny byggnadskropp (hus 10) norr om befintlig byggnad. Anledningen är att det finns behov av fler lokaler för verksamheten. Ångströmslaboratoriet har sedan uppförandet 1995—1997 byggts ut i två etapper, 1998—2000 respektive 2006.

1.4 Tidigare ställningstaganden

Kasernerna som angränsar mot Ångströmslaboratoriet ingår i byggnadsminnet Polacksbacken och Eklundshov, som alltså bedömts ha ett mycket stort kulturhistoriskt värde. Ingen fysisk påverkan kommer att ske på byggnadsminnet, men en byggnation av hus 10 kommer att påverka upplevelsen

av främst kasernetablissemangets front mot övningsfältet väster om detta.

I översiktsplanen anges riktlinjer för utformningen av den fysiska miljön. Här sägs bland annat åsen som helhet, d.v.s. som strukturskapande element och siluett, inte får skadas. Anläggningar kan dock tillkomma om de har ett mycket stort allmänt intresse och ska då utformas med stor hänsyn till åsens höga värde. Det framgår inte av översiktsplanen vilka delar av den långa åsen som har dessa höga värden och som bör omfattas av skyddet. Hus 10 är en hög byggnad som placeras nära åskränet. Den medför därmed en påverkan på åsens siluett.

I översiktsplanen sägs vidare att stadens karaktäristiska siluett ska värdas och att bebyggelsekompletteringar ska utformas med hänsyn till stadens siluett och det omkringliggande slättlandskapet. Siktlinjer från stadens infartsvägar in mot den historiska stadskärnans märkesbyggnader ska värnas.

I den fördjupade värdetext för riksintresset Uppsala stad som länsstyrelsen tagit fram anges regementsområdets som ett uttryck för riksintresset. De utgör en betydelsefull del av berättelsen om centralmakten. Även stadens siluett med Uppsala slott och Uppsala domkyrka ingår i riksintresset, som dominerande landmärken på Uppsalaåsen och uttryck för kyrkan och centralmakten.

Området ingår i ett större kommunalt kulturmiljöområde, U20 (Uppsala stad).

2. Historik

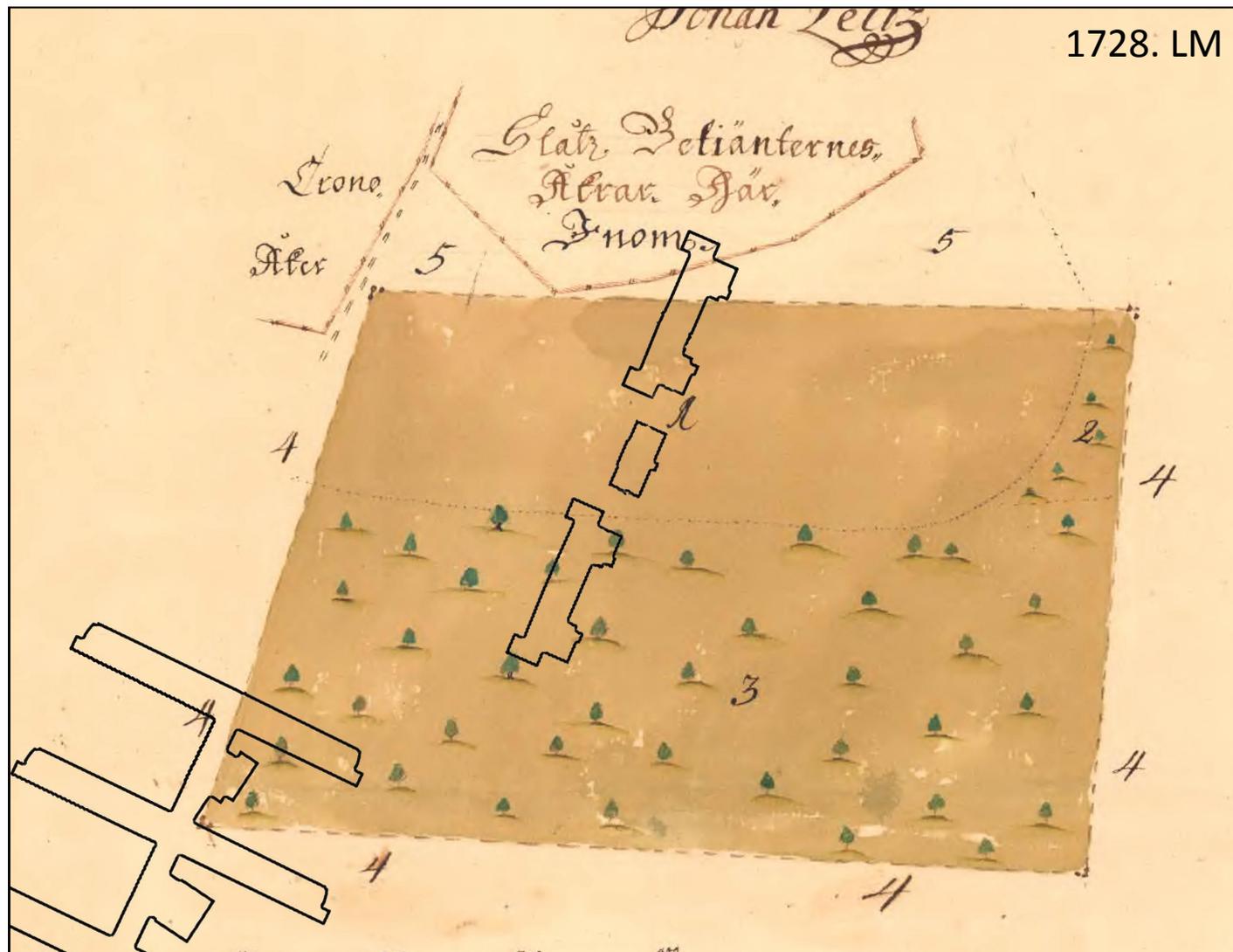
2.1 Avgränsning

Historiken fokuserar på den geografiska plats som visuellt och fysiskt påverkas vid ett genomförande av detaljplaneförslaget. De högsta kulturhistoriska värdena som påverkas ligger i kasernetablissemangets front mot väster med det framföriggande f.d. exercisfältet. I de äldre kartor som presenteras i historiken har konturerna av Ångströmlaboratoriet och de västra kasernerna lagts för att få en referens till hur det aktuella markområdet har använts i olika tider.

2.2 Exercisfält och lägerplats under indelningsverket

Upplands Regemente tillkom i och med 1634 års regeringsform. I en förordning 1680 bestämdes att varje kompani skulle mötas en gång i månaden och regementet en gång om året för att exercera. Regementsmötena skulle ske på en slät och tjärlig plats intill en skog eller på en "kronans jägarbacke" och förbandet skulle kampera under minst 14 dagar. Man undersökte vilken kampementsplats som kunde vara lämplig för Upplands Regemente och kom fram till att en sådan fanns på kronoparken Åsen strax söder om Uppsala slott.

Under oroliga tider kunde det dröja många år mellan mötena och kampementsplatsen växte igen mellan varven. För att försäkra sig om att platsen inte förminskades eller ändrades såg man 1728 till att den rösdades av från Kronoparken. I samband med detta upprättades en karta över "den plats där Upplands indelta regemente till fots av ålder

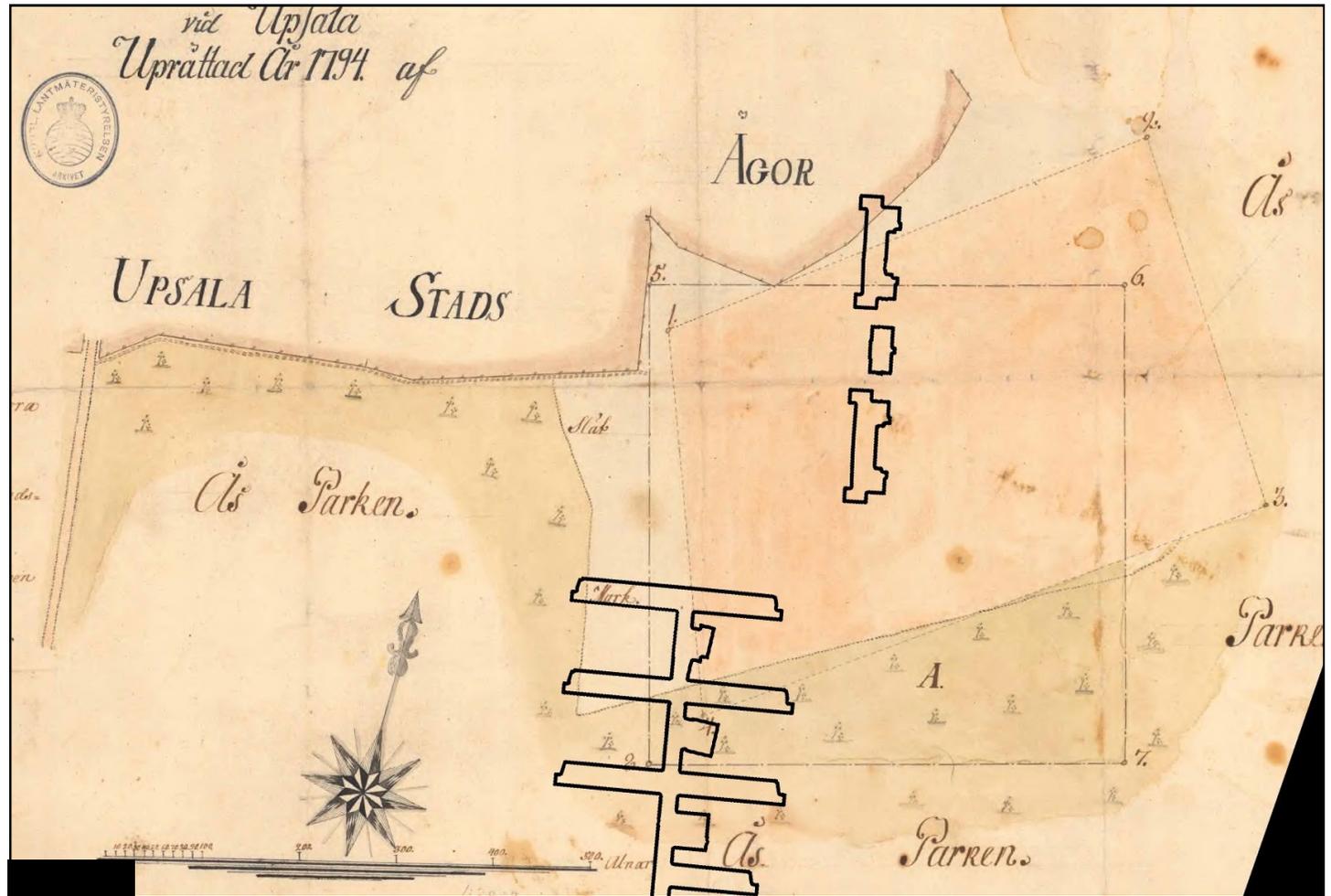
kamperat". I norra delen av kampementsplatsen fanns slät, förmodligen öppen mark, och i de södra delarna fanns tallskog. I norr angränsade mötesplatsen till "Slätz Betiänternes" åkrar och väster om denna låg kronoåker. Åkrarna var inhägnade med gärdesgård och mellan kronoåker och slottsbetjänternas åker gick en väg. Gärdesgården mellan stadsåkrar-

na och kronomarken hade ett karakteristiskt hak som tycks ha funnits åtminstone sedan 1600-talet och som fanns kvar ända tills åkrarna övergick till att bli övningsområde i samband med en markupplåtelse 1863.

Övningsfältet var mycket litet jämfört med senare tider och ingen bebyggelse fanns på platsen.

En karta från 1794 visar planerna för en mindre utvidgning av den gamla möteplatsen. Uppsala stad förfogade nu över hela åkermarken norr om Åsparken och Kampementsplatsen. Åsparken hade en större utsträckning än idag, inte bara i söder utan även i väster. Av kartan framgår att det gamla kampementsområdet har röjts och att det nu i sin helhet utgör en öppen plats. Från Stockholmsvägen ledde en liten väg in till kampementsplatsen. Vägen följde den gårdsgård som fanns mellan åkermarken och Åsparken. Det var ingen rak väg, utan den följde terrängen mellan skogen och den brukbara åkern. Vägen gick ungefär där Regementsvägen går idag.

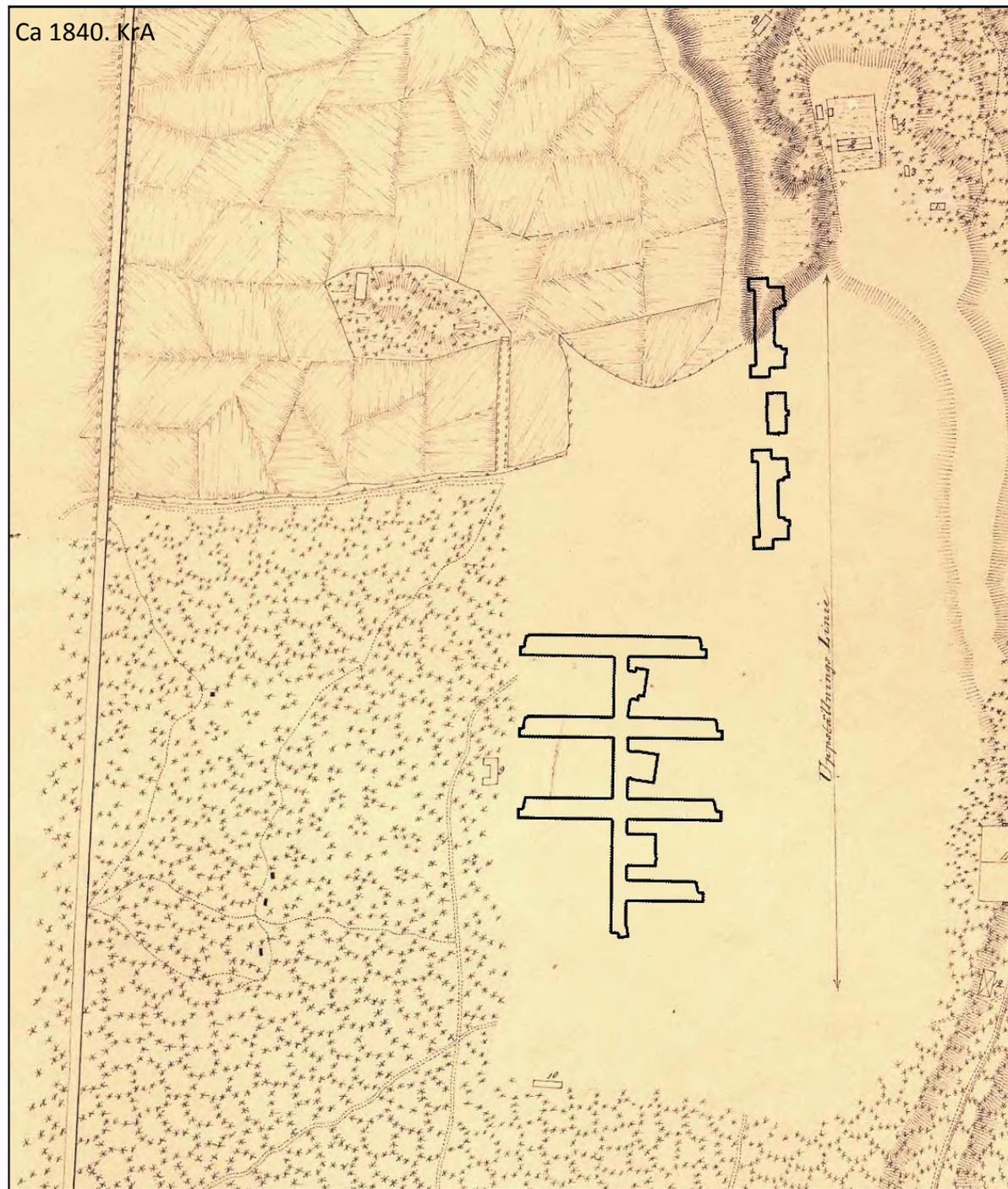
Det fanns fortfarande ingen bebyggelse på platsen. Mellan de årliga mötena låg kampementsplatsen öde och tom. Befälen hade sina boställen som de för de mesta bodde på och brukade och de indelta soldaterna skötte om sina soldattorp i hembyn. Soldaterna och officerarna stod själva för huvuddelen av den privata utrustning de behövde, som vapen och uniformer, och de tog med sig den till de årliga mötena. Kompaniernas gemensamma utrustning, som fordon och tält, förvarades mellan mötena i trossbodarna som byggdes och underhölls av rotehållarna i kompaniet. Ofta låg trossbodarna i anslutning till kaptensbostället eller vid någon centralt belägen gästgivargård. Under mötestiderna bodde man i medförda tält på lägerplatsen, som låg skyddad av den gamla tallskogen från Kronparken och i di-

rekt anslutningen till det öppna övningsfältet.

Polacksbacken fortsatte att utvecklas under 1800-talets första hälft, med en kraftig expansion åt väster och söder. 1812 hade beväringssinrättningen införts. Den innebar att indelningsverkets armé kompletterades med värnpliktiga beväringar. Övningstiden för dessa var 12 dagar per år. Reformen innebar att officerarnas vistelse på övningsområdena förlängdes. På Polacksbacken uppfördes ett mindre antal enkla byggnader för officerarna. Vid kronparkens västra bryn uppfördes en salong för kungliga livregementets dragoncorps och strax söder om denna ett stall som sedan togs bort. Längst i nordost fanns gästgiveriet Eklundshov, som utan att ha en militär funktion hade ett samband med övningsfältet. Den etablerades åtminstone delvis för att ge mat och dryck åt militärerna, och restauratören ägde dragoncorpsens officerssalong. Intill Eklundshov ställdes ett par mindre byggnader upp för Upplands regementets behov: en officerssalong och en materialbod.

I Krigsarkivet finns en odaterad karta som bör vara upprättad omkring 1840. Kartan är mycket detaljerad och visar den tidens byggnader, vägar, skogs- och åkermark. Av kartan framgår att vägen mellan Stockholmsvägen och Polacksbacken hade rätats ut så att den i princip hade samma sträckning som dagens väg. Precis där övningsfältet öppnade upp sig hade man planterat en trädrad upp till ett skogsbevuxet impediment i åkermarken. Impedimentet kom senare att kallas Dansbaneholmen. På 1840-talet fanns det två byggnader på holmen, men det är oklart vilken funktion de hade.

Trädraden, den skogsbevuxna åkerholmen och kronparkens tallskog ramade in övningsfältet i väster, öster och söder. Mot slottet var det däremot öppen mark, i huvudsak åker. Stockholmsvägen var en allé med trädrader på ömse sidor om vägen.

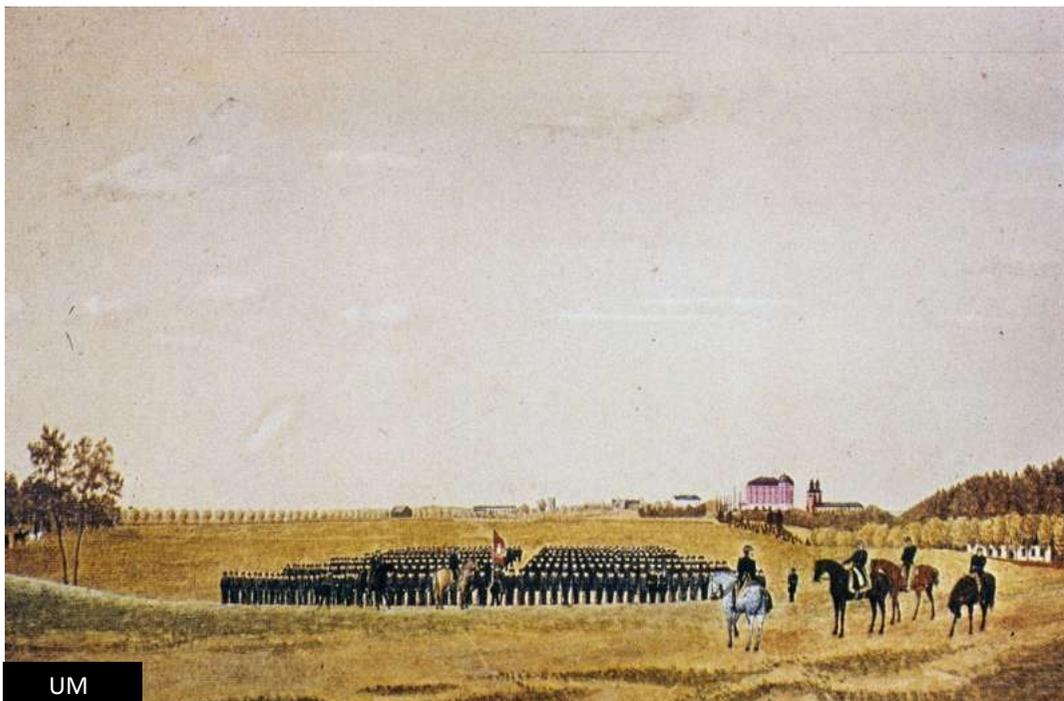
Strax öster om den plats där kasernerna står idag löpte övningsområdets uppställningslinje i nord-sydlig riktning. På en karta över Polacksbacken som upprättades ungefär 20 år senare, 1859 (se nästa sida), kan man se att trädrader har planterats

bakom uppställningsplatsen. Trädraderna bildade lägergator för de olika kompanierna och erbjöd de tältförlagda soldaterna skydd för väder och vind.

Kartan från 1859 visar Polacksbacken strax innan stadsåkrarna införlivas med övningsområdet. Själva lägerplatsen är markerad med en ljusröd färg. På kartan har de trädrader som planterats som skydd för lägerplatsen märkts ut. Delar av trädraderna finns idag bevarade på kaserngården. Den första raden består av kastanjer och de bakomliggande av lönn. Övningarna skedde sommartid och fortfarande saknades en mer omfattande bebyggelse.

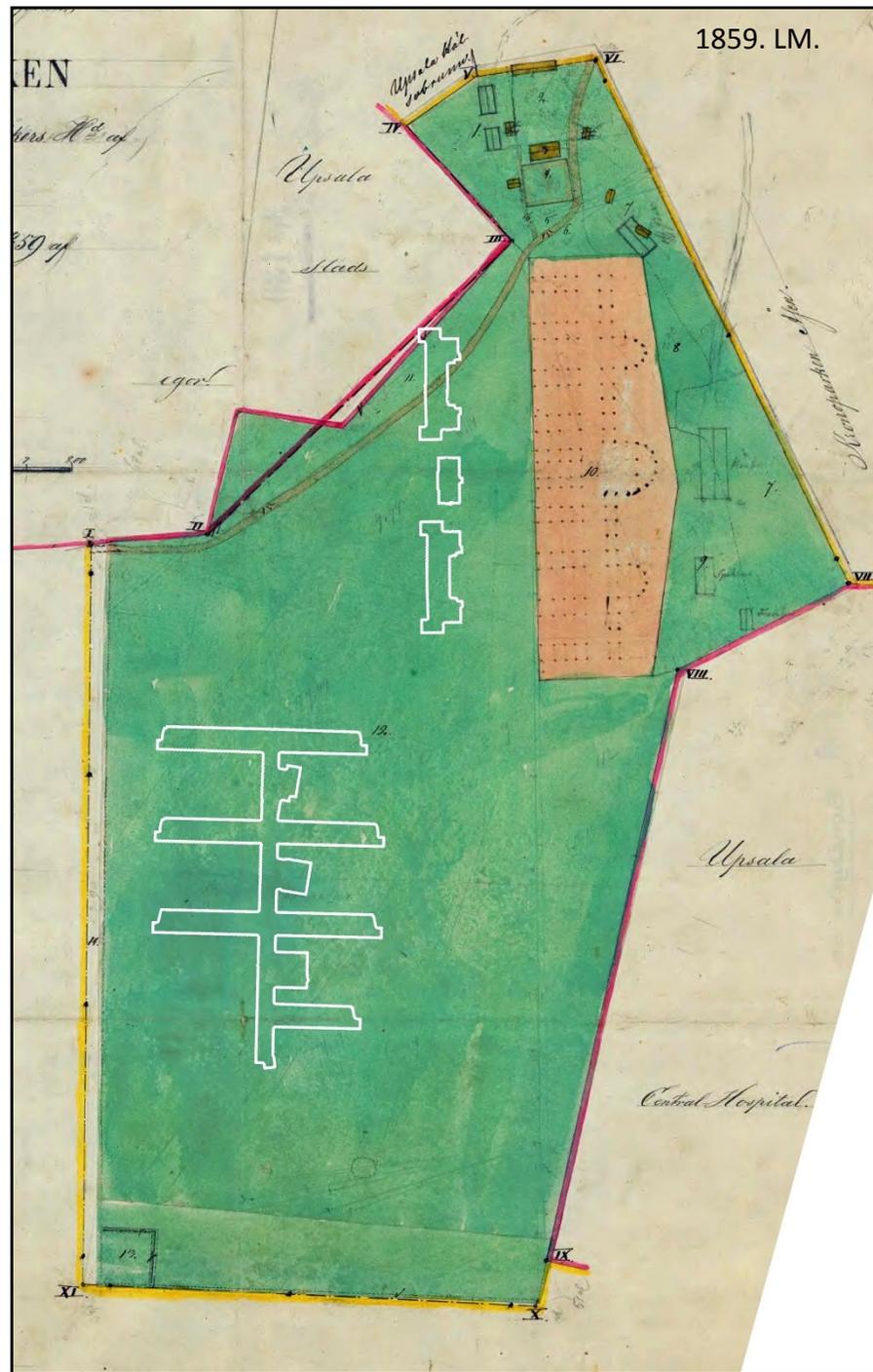
Efter den ruddamm som tidigare fanns i Geijersdalens övre del kallades åkrarna norr om Polacksbacken Ruddammsvretarna. 1863 införlivades södra Ruddammsvretarna med regementsområdet, vilket innebar en kraftig utökning av övningsområdet.

Både övningarna och bivackeringen skedde kompanivis. På samma sätt som de olika lägergatorna reserverades för samma kompani år efter år, reserverades delar av övningsområdet för de olika kompanier. Sedan lång tid tillbaka hade dragonerna från Livregementet huserat längs kronparkens skogsbryn och upp mot Regementsvägen, och kronparkens nordöstra spets fick namnet Dragonhörnet. Innan inkorporeringen av Ruddammsvretarna hade gårdsgården mellan åkern och övningsfältet haft ett trekantigt hack, och på detta område övade Olands kompani. Det fick namnet Olands trekant, ett namn som bibehölls även efter att gårdsgården rivits 1863 och trekantsformen försvunnit. Området mellan Stockholmsvägen och Dansbaneholmen, som i sin helhet hade varit åker fram till 1863, reserverades för Uppsala kompani och fick namnet Uppsala torg. Man vet inte med säkerhet hur Ryssfältet i områdets norra del fått sitt namn. Möjligen är det efter växten ryssgubbe, som tidigare växte rikligt på fältet.

UM

Ovan. Målning av K.O.M. Gullbergsson, "Bataljon på Ryssfältet 1881". Trädraden som syns i horisonten i den vänstra delen av bilden hör till Stockholmsvägens allé. Ruddammsvretarna har införlivats med övningsfältet men domkyrkan har ännu inte fått sina Zettervallska tornspiror.

T.h. Karta från 1859 som visar Polacksbacken innan Ruddammsvretarnas införlivning. Regementsvägen löper i övningsfältets nordligaste del mot Eklundshov. Väster om lägerplatsens trädrader och kring Eklundshov planeras för ny bebyggelse. I övningsområdets sydvästra hörn finns en rektangulär anläggning, den s.k. Fleschen.

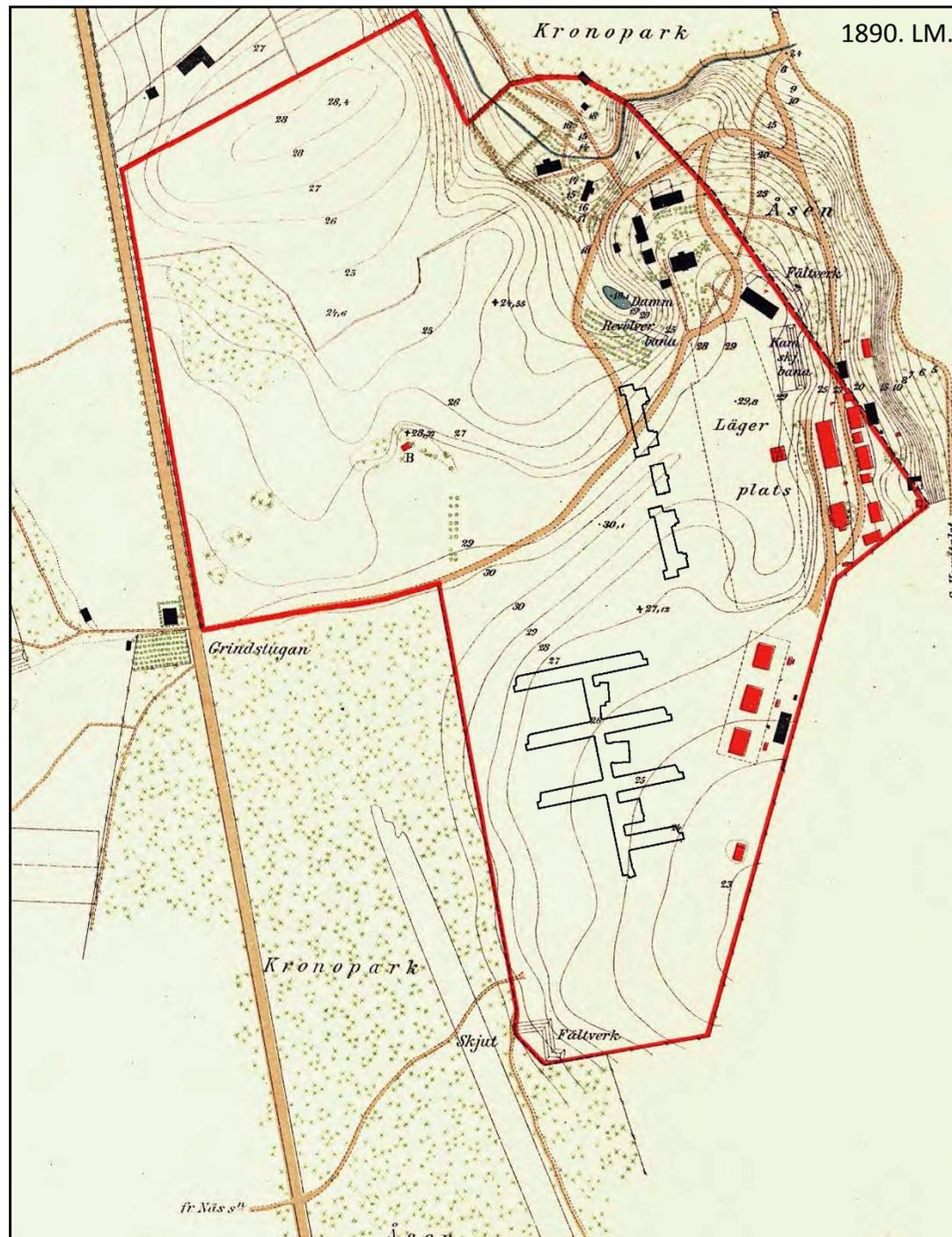
Det nya övningsområdets omfattning framgår av en karta som upprättades 1890. Den kraftiga ökningen av området berodde både på de krav som en förändrad stridsteknik, med nya vapen, ställde och på ökade övningstider. Efter Krimkriget 1857 utökades beväringens övningstid och officerarna fick vistas ytterligare längre tid på mötesplatsen.

En ganska betydande bebyggelse på Polacksbacken. Inkvarteringen för officerarna förbättrades genom en bostadspaviljong som uppfördes 1863 strax sydost om Eklundshov. Den förlängda värnpliktstiden ledde även till att manskapsbaracker behövde uppfördes. En stambaracken som upp-

Regementsvägen med Uppsala torg, trädraden och Dansbaneholmen, troligen omkring 1890.

UM

fördes samma år som officerspaviljongen rymde logi för 40 underofficerare och 300 meniga. 1877 fattades beslut om att alla övningsplatser skulle förses med baracker för manskapet och ytterligare tre manskapsbaracker uppfördes 1879.

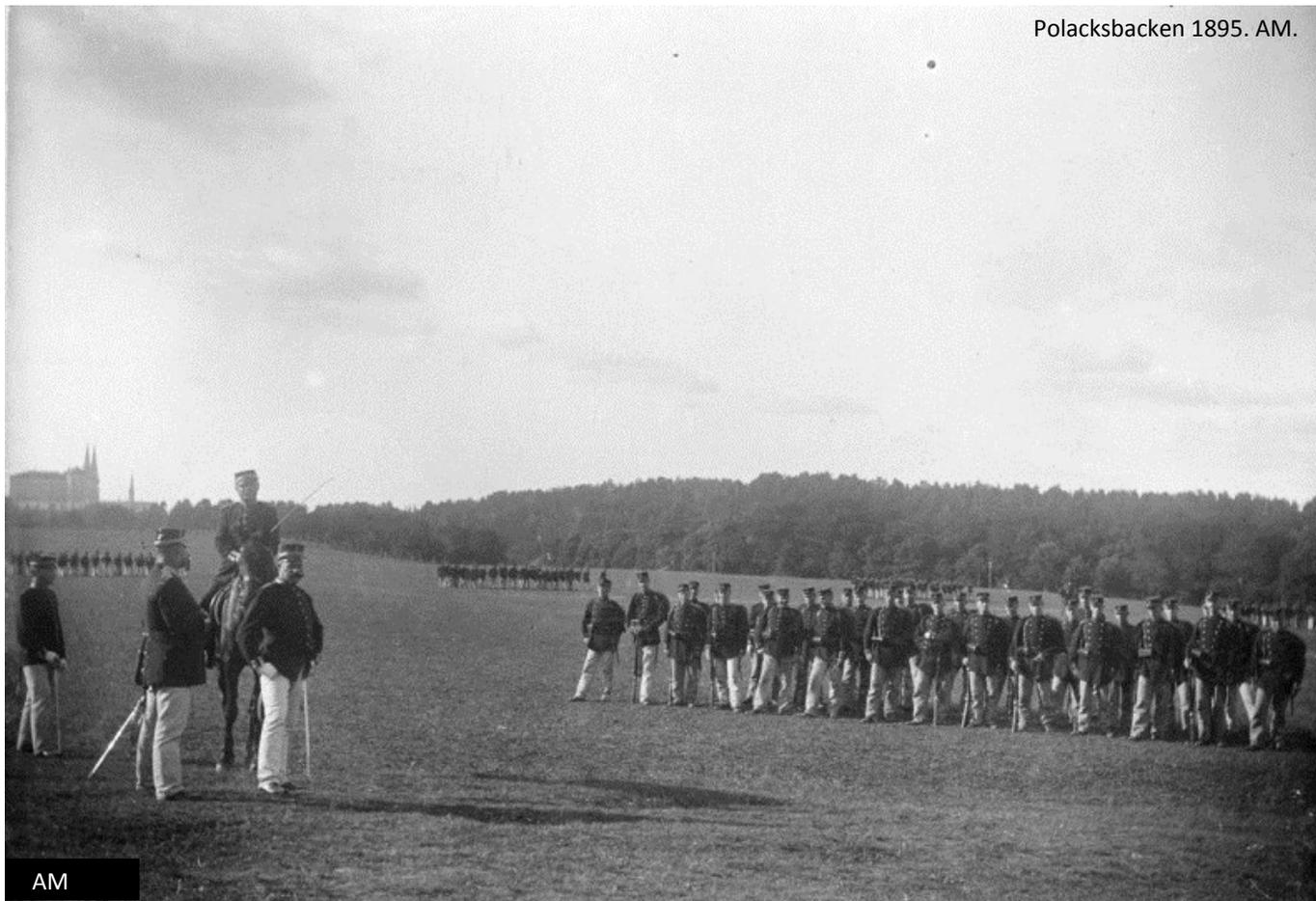
Beväringarna fick allt större betydelse och i praktiken infördes allmän värnplikt i och med 1885 års värnpliktslag. Grundutbildningen inskränkte sig då till ungefär 1 ½ månad fördelat på två år.

1901 års härordning skulle senare leda fram till byggandet av ett kasernetablissemang men i avvaktan på detta uppfördes provisoriska logementsbyggnader, s.k. lägerhyddor.

Skjutbanan i Kronparken flyttades 1890 till området vid Grindstugan.

Kartan från 1890 är försedd med nivåkurvor. Det framgår att övningsområdet inte var plant. Regementsvägens sträckning var på fältets krön och på båda sidor om vägen sluttade marken nedåt. Nivåskillnaden mellan krönet och platsen för Ångströmlaboratoriets nordfasad var mer än tre meter. De släta partierna låg dels på ömse sidor om trädraden till Dansbancholmen (Uppsala torg och Olands trekant), dels på den gamla lägerplatsen med sina trädrader.

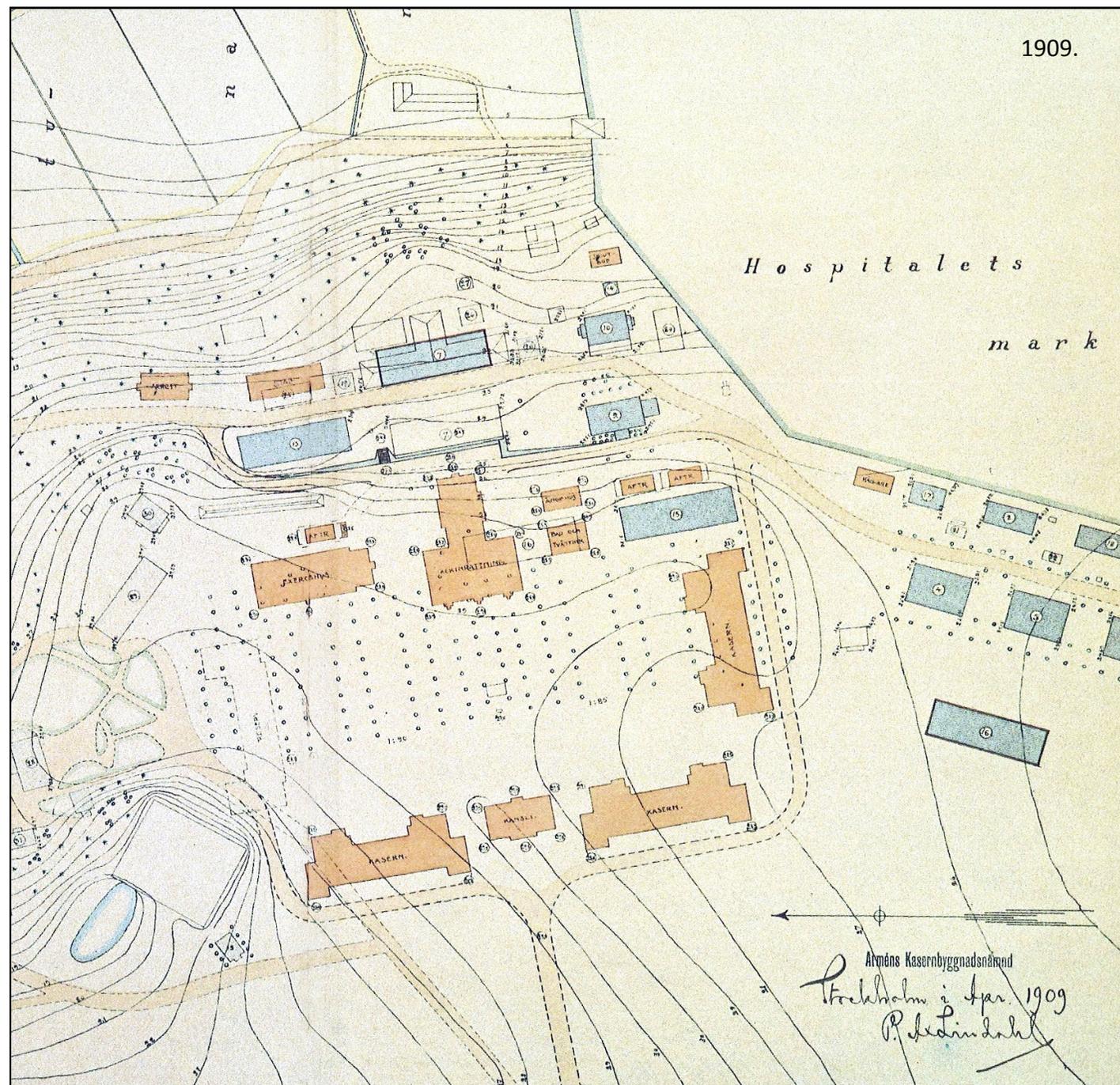
Polacksbacken 1895. AM.

Uppställning plutonvis på Ryssfältet kring sekelskiftet 1900.

2.3 Exercisfält och kasernetablissemang under värnplikarmén

Genom 1901 år försvarsbeslut upphörde indelningsverket helt och en renodlad värnpliktsarmé med en stegvis ökande utbildningstid tog vid. Kraven på de värnpliktigas förläggning ökade, både kvalitativt och kvantitativt. En av grundtankarna var att de tillfälliga rekryterna skulle få ett militärt tänkande under sin utbildningstid, och detta ansåg man bäst kunna åstadkomma genom att avskärma soldaterna från det civila livet så mycket som möjligt. Över hela Sverige uppfördes kasernområden, efter statliga normer och en arkitektur anpassad efter ändamålet. Först ut i Uppsala var Upplands artilleriregementets (A5) kaserner som stod färdiga 1901. 1906 bestämdes att kaserner skulle uppföras även på Polacksbacken. Dessa kaserner var till för Upplands infanteriregemente, I8. Från början tänkte man sig att kasernetablissemang skulle placeras längs Dag Hammarskjölds väg, söder om det tidigare uppförda A5-området, men det gick inte eftersom den lera som fanns där skulle fördyra grundarbetena. Man funderade också på att använda sig av Kronparken öster om Stockholmsvägen, men man ville inte hugga ner skogen. I stället bestämdes en plats 35 meter väster om trädraden som hörde till den gamla tältlägerplatsen. Här var grundförhållandena goda och de gamla byggnaderna kunde bevaras och få nya användningar. Kasernetablissemanget inplacerades med trädraderna, lägergatorna, som rättesnöre. Fronten mot exercisfältet centerades med den gamla lägerplatsen och fick i princip samma utsträckning.

Byggnaderna placerades in i ett befintlig koordinatsystemet med kasernbyggnaderna parallellt eller vinkelrät mot trädraderna.

Kasernbyggnaderna uppfördes efter ritningar av arkitekten Victor Bodin. Det rörde sig om fyrvånings typkaserner—från regementets sida ville man egentligen ha trevåningskaserner, både av estetiska skäl och med hänsyn till manskapets bekvämlighet, men så blev det alltså inte. Etablissemangets huvudfasad orienterades mot övningsfältet, med en kanslikasern i mitten och bataljonskaserner på ömse sidor om denna. Framför fasaden planterades popplar, som skydd för solljus, väder och vind.

Frontfasadens arkitektur skulle kunna karaktäriseras som en lekfull variant av öresundsrenässans, där murytor av rött tegel, omfattningar och horisontella band i vit kalksten har ersatts av ytmässiga kalkmålade putsytor i rött och ljus beige. De småspröjsade fönstren anknyter till samma stil men var samtidigt högsta arkitekturmode, liksom risaliternas gavelmotiv med svängda partier. Symmetri och centralperspektiv präglar både de enskilda byggnaderna och hela fasadfronten mot exercisfältet. Den centrala kanslibyggnaden har avvalmade gavelpetsar och minner om en karolinsk herrgård, om än i större skala. Lisener och pilastrar saknas, vilket tillsammans med de våningsskiljande vita banden och den rusticerade bottenvåningen ger byggnaderna en horisontell prägel. Genom kanslibyggnaden löper ett valv genom en port som påminner om Kung Jans port i Uppsala slott.

Arkitekturen präglas till stor del av användningen. Kasernerna inrymde logement för soldaterna, och

inte minst med tanke på byggnadernas ganska ansenliga djup krävdes mycket stora ljusinsläpp till logementsalarna. Murytorna blir därför genombrutna av fönsteröppningar. Logementen markeras av grupper med tre höga, tätsittande, stora fönster, medan trapphus och flyglar inte har lika mycket fönster.

Kasernetablissemanget ger trots alla fönster ett slutet, avståndstagande uttryck mot övningsfältet genom de stora, släta fasaderna och de klart definierade, rena volymer. Kasernerna uppfattas som en värld för sig, skild från det omgivande, civila samhället. Detta var i linje med tankarna om hur de värnpliktiga skulle skolas in i ett militärt tänkande. Övningsfältet var tillgängligt för allmänheten, både visuellt och fysiskt, i motsats till kaserngården som var inhägnad och bara till för militären. Fältet var alltså inte en del av kasernetablissemanget, och detta gestaltades i frontfasadens arkitektur. Passagen från kaserngården till övningsfältet gick huvudsakligen via öppningarna mellan kanslibyggnaden och bataljonskasernerna.

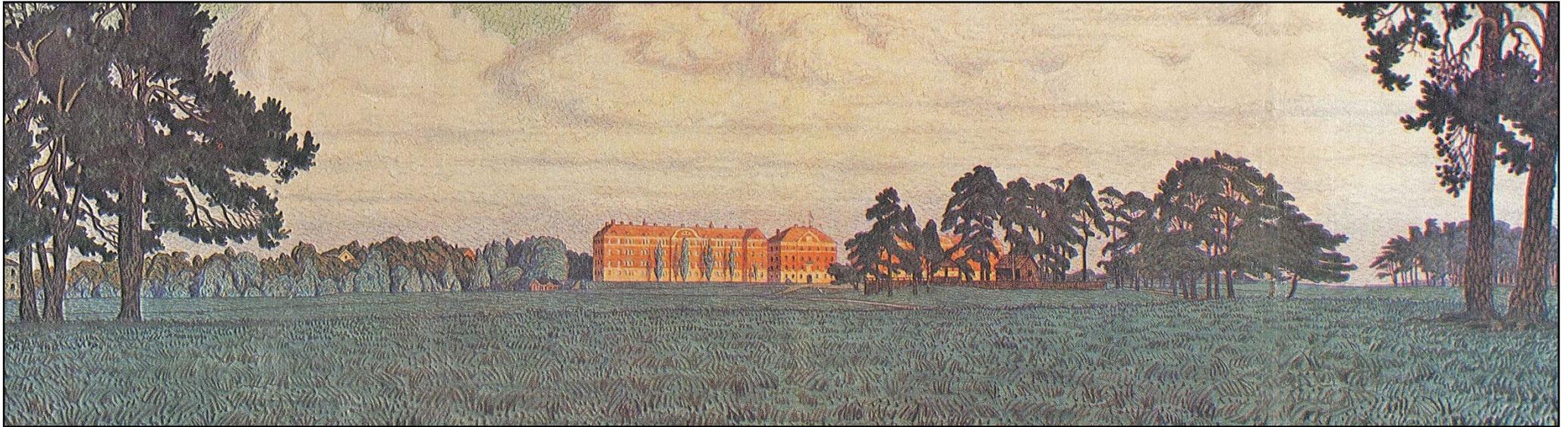
Inifrån kaserngården blir arkitekturen mer plastisk och barockpräglad tydligare. Fasaderna livas upp genom risaliter och torn, krönta med barocktidens karaktäristiska karnissvängda huvar. Även här är naturligtvis arkitekturen präglad av användningen, logementen behövde trapphus och dessa måste finnas inne på kaserngården.

Kasernernas frontfasader mot övningsfältet är idag helt täckta av trädkronor. För att få en överblick över arkitekturen får man titta på den södra sidoflygelns södra fasad. De f.d. logementen finns bakom de tregrupperade fönsteröppningarna

Fasad mot kaserngården.

Nedan t.v.: flygfotot från 1936 visar det hårda markslitaget efter övningar på Olands trekant och nordligaste delen av Södra fältet. Ovan: Olof Thunmans målning är från samma tid och visar kasernetablissemangets imponerande fasad belyst av eftermiddagssol. Nedan t.h.: bild tagen från ungefär samma vinkel som Thunmans avbildning.

Södra fältet användes bland annat för idrottstävlingar. Bilden visar upploppet vid en tävling 1953.

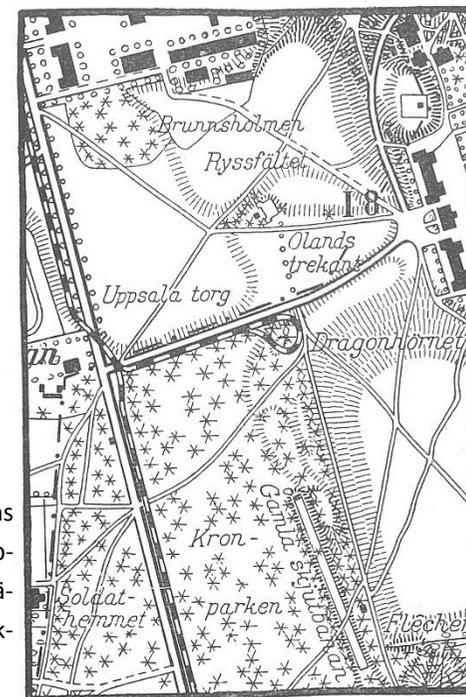

Upplands Infanteriregementes kaserner.

Kasernetablissemanget från Kronparkens västra bryn

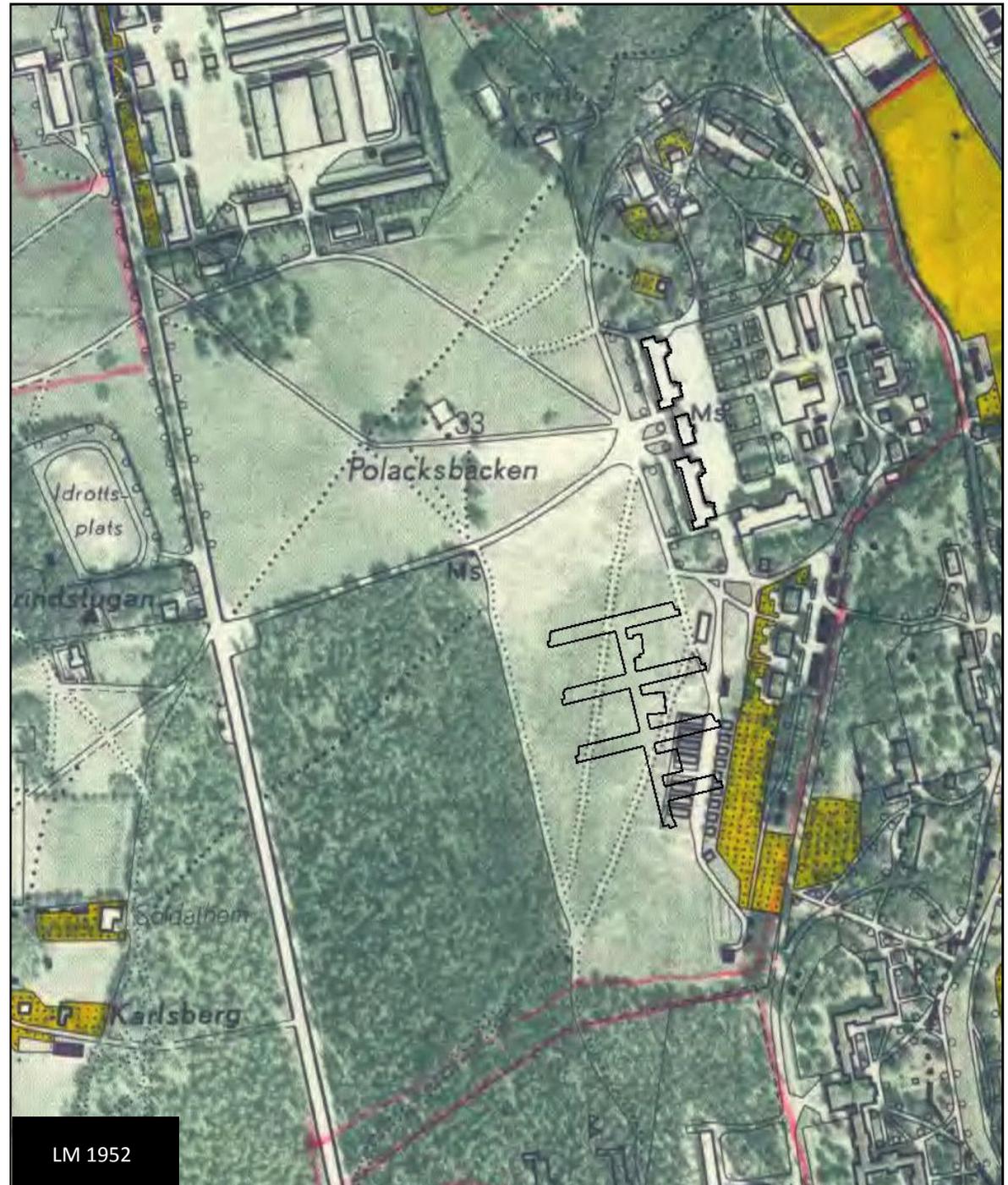

En pluton marscherar ut på Ryssfältet 1947. Området närmast kasernerna användes för enskild utbildning, med exercis på Olands trekant, övningar i skydds- och eldställning i Kronparken och eldexercis på korthållsbanan eller på gamla skjutbanan. Utbildningen i förband bedrevs på Rosendalsfältet och i Norbyområdet.

Karta från 1950 som visar Polacksbackens övningsområden med Olands trekant, Uppsala torg och Ryssfältet. Längs Stockholmsvägen löpte en spårväg, som vek med ett stickspår till en vändplats vid Dragonhörnet.

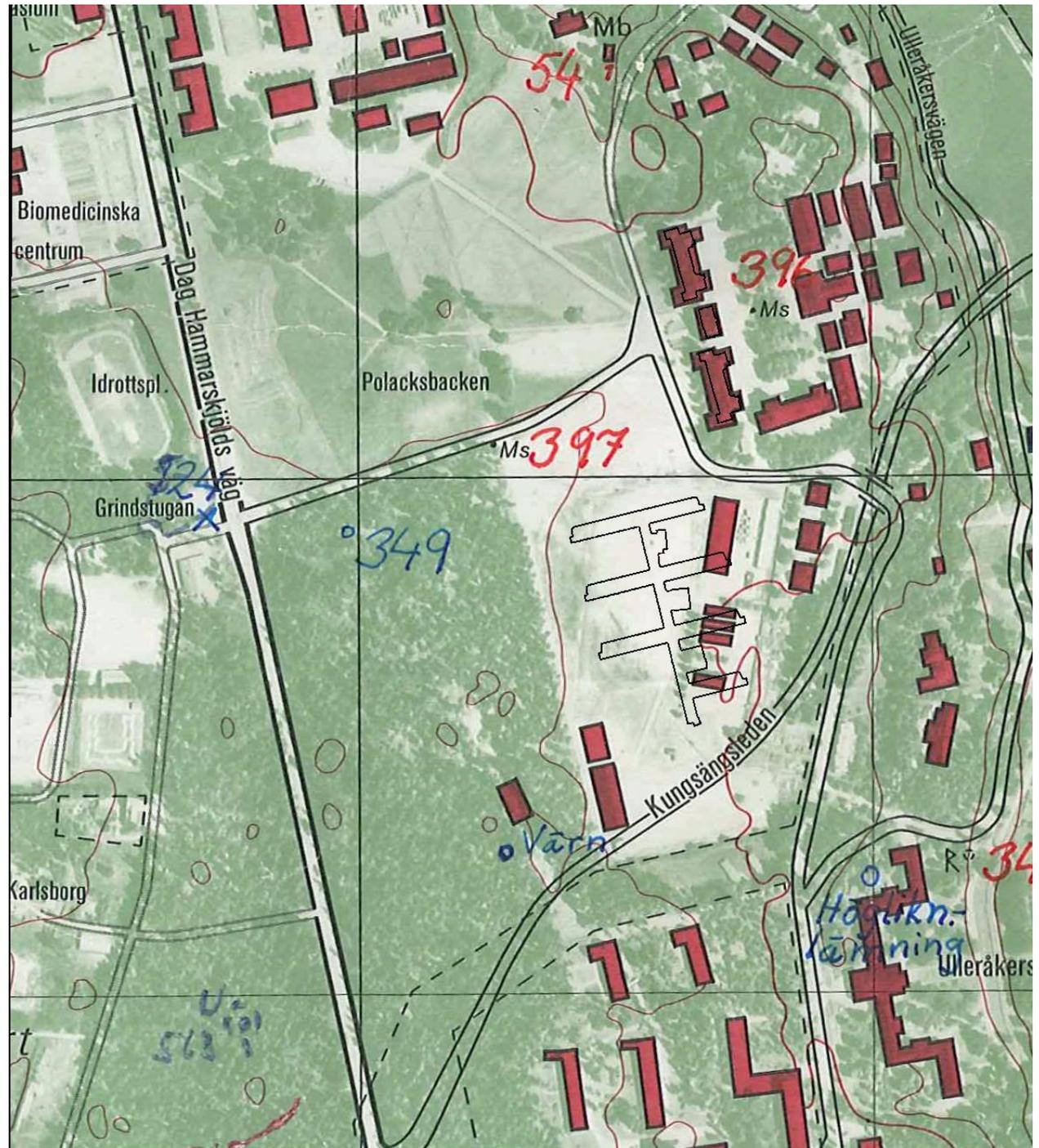
Den ekonomiska kartan från 1952 visar på samma markförslitningsmönster som på flygfotografiet från 1936, där framförallt Olands trekant men också i viss mån Södra fältets norra del använts intensivt för övningar. Den äldre utbildningen innebar att man övade i sluten ordning, utbildningen gick ut på att lära soldaten handla samtidigt på befälets kommando. På Olands trekant och Ryssfältet trängdes plutoner och kompanier i linje- och kolonnmarscher. Under 1930-talet hade förutsättningarna ändrats och stridsövningarna utfördes i glesa formeringar där soldaten övades att handla självständigt. Övningarna skede alltså spridda över ett större område.

2.4 Universitetets Polacksbacke

1957 flyttade infanteriregementet I8 från området och istället kom signalregementet S1. 1974 fattades beslut om flyttning av signalregementet och 1983 upphörde den militära verksamheten. På den ekonomiska kartan från 1983 kan man se hur Kungsängsleden precis har dragits genom Södra fältets södra del. Vid denna tid bestod fältet till största delen av en grusplan, men delar av området var också gräsbevuxet.

1984 upprättades en översiktplan som innefattade Polacksbacken. Planen tryckte bland annat på att den parkeringsplats som fanns på den norra delen av Södra fältet delvis borde utgå och att den skulle göras så lite iögonfallande som möjligt. Söder om denna fanns planer på en byggnad med monumental framsida, anpassad till kasernerna, som skulle bilda avslutning på Polacksbacken. Ett av grundmotiven till detta var att skapa ett mer distinkt landskapsrum genom att sluta Södra fältet. På så vis skulle "Polacksbackens storslagenhet [...] funktionsmässigt och visuellt ytterligare förstärkas". Placeringen var alltså huvudsakligen estetsikt motiverad, och den föregick det direkta, praktiska behovet av en byggnad just på denna plats. 1989 utarbetades ett nytt detaljplane förslag för kasernområdet och Södra fältet med utgångspunkt i översiktsplanen. Planen vann laga kraft 1992 men omarbetades tämligen omgående. Inför den omarbetade planen uttalade länsstyrelsen att de tillkommande byggnadernas totalhöjd inklusive överbyggnader borde underordnas kasernerna. Fasader och överbyggnader/tak borde ha en ut-

formning och färgsättning som harmonierar med intilliggande bebyggelse. Parkeringsplatsen norr om byggnaden borde omges med endast låg vegetation för att bibehålla det större öppna landskapsrummet. Länsstyrelsen fick gehör för sina synpunkter.

En inbjuden arkitektävling för den nya byggnaden anordnades 1992, med en omtävling 1993. Tävligen vanns av Tema arkitekter.

Det nya Ångströmlaboratoriet fick en monumental, massiv front mot övningsfältets norra del. Den

förlades vinkelrät mot kasernens front, så pass långt söderut att hela fronten gick fri. Den rödbruna färgen och den putsade ytan anknöt till kasernbyggnaderna. Byggnadens nockhöjd kunde hållas i nivå med kasernernas, delvis på grund av att den var placerad lägre i terrängen. Genom byggnaden skapades det önskade distinkta landskapsrummet: Kasernens front mot övningsplatsen fungerade som vägg i öster, Ångströmlaboratoriet i söder och Kronparkens markerade skogsbryn tillsammans med trädraden och Dansbaneholmen vägg i väster. I norr hade landskapsrummet inte en lika tydlig avgränsning.

Terrängen i den norra delen av Södra fältet slutade ganska brant nedåt åt söder, vilket kunde utnyttjas för att förlägga en iordningställd, hårdgjord parkeringsplats som ersättning till den parkeringsplats som funnits på platsen sedan tidigare. Genom låga planteringar sökte man dölja bilarna utan att förhindra den fria sikten

Dagens ortofoto visar hur större delen av Södra fältet bebyggt med Ångströmlaboratoriet, med vidhängande parkeringsplatser. De tre f.d. underofficersvillorna har bevarats men i övrigt är det ett helt nyskapat landskap—och ett nytt landskapsrum.

Källor och litteratur

Kungl. Upplands regementets historia: Regementets historiekommitté, Uppsala 1958

Polacksbacken. En gammal lägerplats: Polacksbackens historiekommitté, Uppsala 1982

Kulturmiljövård nr. 4 1993: Riksantikvarieämbetet, Stockholm 1993

Kungl. Upplands Regemente: Generalstabens krigshistoriska avdelning, Stockholm 1936

Polacksbacken. En vägledning: Kungl Upplands Regemente, Uppsala 1950.

Uppsala bygger vidare. 1990-2010. Ingvar Blomster, Ingemar Ehlin & PO Sporrang (red.), Uppsala 2013.

UM Upplandsmuseet

LM Lantmäteristyrelsens arkiv

Lantmäterimyndighetens arkiv

Rikets allmänna kartverk

KrA Krigsarkivet

AM Armemuseum

3. Analys

3.1 Kasernetablissemang

Kasernetablissemangets placering bestämdes av goda grundförhållanden och möjlighet att utnyttja befintlig bebyggelse på Polacksbacken. I båda fallen var ekonomiska faktorer avgörande. Detaljplaceringen inrättades efter det koordinatsystem som de gamla lägergatorna och uppställningslinjen från första hälften av 1800-talet utgjorde.

Kasernetablissemangets arkitektur visar en anmärkningsvärd slutenhet mot övningsfältet, och kaserngården var även rent fysiskt sluten mot omgivningen med inhägnader. Detta hade rent praktiska skäl, men motiverades också ideologiskt av att de värnpliktiga skulle isoleras från det civila samhället under utbildningen och bibringas ett ”militärt tänkande”. Denna ideologi fick sitt uttryck i etablissemangets slutna, högresta front mot väster och dess bristande kontakt med det framförvarande övningsfältet. Övningsfältet, å sin sida, var inte inhägnat utan användes av en flanerande allmänhet och för dans på Dansbaneholmen, när det inte togs i anspråk för de militära övningarna.

Detta förklarar två anmärkningsvärda egenskaper i landskapet: dels att kasernetablissemanget inte är speciellt synligt från Dag Hammarskjölds väg, och dels att kasernernas centralaxel inte manifesterades genom en rak väg ut till Dag Hammarskjölds väg—Regementsvägen fick ha kvar sin gamla sträckning längs Kronparkens norra bryn trots uppförandet av kasernetablissemanget. För övrigt var det inte möjligt att anlägga ett centralperspektiv från Stockholmsvägen, eftersom den södra

bataljonskasernen delvis döljs bakom Kronparkens träd.

Värdebärande egenskaper

- Placeringen vid den gamla lägerplatsen, som motiverades av gynnsamma grundläggningsförhållanden och möjlighet att utnyttja befintlig bebyggelse och trädplanteringar
- Kasernetablissemangets slutna fasad mot omgivningen, som visar på kasernens användning och rådande utbildningsideologi
- Bataljonskasernernas fönstersättning, som visar att de inrymde logement, i motsats till kanslikasernen
- Kasernernas ansenliga höjd, som genomdrevs efter statliga direktiv trots militärens protester
- Kasernernas arkitektur, som visar dess tillkomsttid och användning
- Raden av träd framför västfasaden, som visar på behovet av skydd mot sol, väder och vind

Förstärkande strukturer

- Den öppna platsen framför etablissemangets västra front, som låter betraktaren uppleva hela fasaden i ett sammanhang
- Regementsvägens sträckning i förhållande till anläggningens centrala axel, som visar att kasernetablissemangets placering inte avgjordes av estetiska skäl

- Namnet Dansbaneholmen, som visar att de omgivande fälten var öppna för allmänheten, i motsats till kasernetablissemanget
- Den öppna platsen framför etablissemangets västra front, som antyder att det har utgjort ett övningsfält
- Den öppna marken mellan kasernetablissemanget och Kronparken, som skapar en visuell kontakt med detta viktiga övningsområde
- Dansbaneholmen och drottning Kristinas allé, som delvis döljer kasernetablissemanget från Dag Hammarskjölds väg och visar att det inte ansetts önskvärt eller betydelsefullt att presentera anläggningen från denna väg
- Kronparkens norra bryn, som är intakt sedan 1700-talet eftersom skogen ansågs alltför värdefull för Uppsalaborna för att den skulle kunna avverkas till förmån för ett kasernetablissemang.

Försvagande strukturer

- Ångströmlaboratoriet, som är placerat på Polacksbackens viktigaste övningsfält och som därmed försvårar avläsningen av kasernetablissemangets funktion och placering.

- Ångströmlaboratoriets monumentala nordfasad, som skapar ett intryck av att den öppna marken utgör en kaserngård genom sin höjd, fasadmaterial och placering i relation till kasernetablissemanget.
- Trädraden framför kasernerna, som gör att bataljonskasernernas västfasader döljs

Trädraden framför kasernerna döljer dessa. Bilden visar den norra bataljonskasernen. Bilden visar också hur den sluttande marken fick terrasseras vid bygget av kasernerna.

Kasernetablissemanget från cirkulationsplatsen vid Dag Hammarskjölds väg. Kanslikasernens mittparti är synligt i en smal sektor, men norra bataljonskasernen döljs av Drottning Kristinas allé och södra bataljonskasernen av Kronparkens tallar.

3.2 Ångströmlaboratoriet

Värdebärande egenskaper

- Ångströmlaboratoriets monumentala fasad åt norr, som anknyter till kasernetablissemangets och visar på 1980-talets planerings- och gestaltungs-ideologi i kulturhistoriskt känsliga miljöer
- Ångströmlaboratoriets strukturella uppbyggnad, som är typisk för institutionsbyggnader från 1990-talet
- Ångströmlaboratoriets arkitektoniska gestaltning, som avspeglar verksamhetens högteknologiska och vetenskapliga innehåll

Förstärkande strukturer

- De öppna ytorna framför nordfasaden, som är en förutsättning för upplevelsen av fasadens monumentalitet och som utgjorde en gestaltungs-förutsättning
- Kasernetablissemangets, som liksom de öppna ytorna utgjort en gestaltungs-förutsättning i form av krav på harmonisering och underordning
- Den öppna ytan framför nordfasaden, som låter betraktaren samtidigt uppleva kasernetablissemangets västfasad och Ångströmlaboratoriets nordfasad och därmed underlättar dechiffringen av de två miljöernas gestaltungs-mässiga samband

Ångströmlaboratoriets södra fasad med ett kupolförsett torn. Kuppelen rymmer en stjärnkikare.

Ångströmlaboratoriets monumentala nordfasad sedd från Regementsvägen. Arkitekturen anknyter till kasernetablissemangets genom den ljusröda putsytan, den stora höjden, fasadens ytmässighet, orienteringen samt den horisontella utsträckningen. Parkeringsplatsen framför byggnaden är dold bakom häcken.

3.3 Övningsfältet

Övningsfältet fanns redan när kasernetablissemanget uppfördes i början av 1900-talet. Det som idag kallas Olands trekant och Södra fältet ligger inom det område som användes redan i slutet av 1600-talet, medan Ryssfältet och Uppsala torg består av f.d. åkermark som inkorporerades med övningsfältet efter 1863. Övningsfältet har inte varit inhägnat, utan under lång tid använts av en flanerande allmänhet och för dans på Dansbaneholmen, när det inte togs i anspråk för de militära övningarna.

Övningsfältet består av fyra distinkta delar. Närmast Dag Hammarskjölds väg ligger *Uppsala torg*, som utgör den traditionella övningsplatsen för Uppsala kompani, efter inkorporeringen av åkermarken 1863. Platsen utgör ett landskapsrum som begränsas av Kronparkens bryn och Regementsvägen i söder, Dag Hammarskjölds väg med träd-rader i väster, Brunnscholmen i norr samt Dansbaneholmen och Drottning Kristinas allé i öster.

Mellan kanslikasernen och Drottning Kristinas allé ligger *Olands trekant*, en plan yta som traditionellt använt som övningsplats för Olands kompani. Landskapsrummet har tydliga väggar i väster och öster i form av Drottning Kristinas allé respektive kasernetablissemangets front, medan avgränsningen i norr utgörs av en trädunge och en slänt mot Ryssfältet och i söder av vägbanken till Regementsvägen.

Ryssfältet, som utgjorde åkermark till 1863, har möjligen fått sitt namn av att det växte ryssgubbe

i riklig mängd här. Ryssfältet avgränsas av Brunnsolmen och Dansbaneholmen i väster och den norra bataljonskasernen i öster. I norr ligger bebyggelse och i söder övergår det svagt sluttande fältet i det plana Olands trekant.

I början av 1800-talet hade *Södra fältet* en utsträckning från Regementsvägen i norr ner till förbi läget för dagens Kungsängsleden i söder. Fältet sluttade ganska kraftigt nedåt från Regementsvägen och söderut. I början av 1980-talet byggdes Kungsängsleden och Södra fältet södra del snördes av. 1993 uppfördes Ångströmlaboratoriet mitt på den återstående resten av Södra fältet.

Genom laboratoriet skapades ett i högsta grad ohistoriskt landskapsrum, och att dra in kasernetablissemangets arkitektur i gestaltningen av laboratoriet var djupt problematiskt ur kulturhistorisk synvinkel. Genom nytillskottet förvandlades kasernområdets utsida till något som liknade en kaserngård, i stark kontrast till kasernetablissemangets idé om avskildhet mot omgivningen. Övningsfältet hade sedan flera hundra år haft en utsträckning i nord-sydlig riktning och inte alls varit koncentrerat framför lägerplatsen eller senare kasernerna. Det nya landskapsrummet gav alltså en felaktig uppfattning både om övningsområdets utsträckning och kasernens samband med övningsområdet.

I den sluttande terrängen från Regementsvägen och söderut anlades en parkeringsplats norr om Ångströmlaboratoriet lägre än marken framför kasernerna, vilket gjorde det möjligt att upprätt-

hålla intrycket av en öppen plats framför kasernerna. Samtidigt resulterade den strikt iordningsställda, hårdgjorda och schaktade parkeringsplatsen med sina häckar i att det blev mycket svårt att tänka sig den som del av ett gammalt exercisfält.

Den nordliga resten av Södra fältet avgränsas av Ångströmlaboratoriets fasad i söder, den södra bataljonskasernen i öster och Kronparkens bryn i väster. I norr avgränsas området av Regementsvägen.

Värdebärande egenskaper

- De ännu idag distinkt urskiljbara delarna av det f.d. övningsfältet, med Uppsala torg, Olands trekant, Ryssfältet och Södra fältet
- Avsaknaden av markbearbetning och den grästäckta ytan på Uppsala torg, Ryssfältet och delar av Olands trekant, som gör att marken kan upplevas som f.d. övningsfält
- Dansbaneholmen, som genom sitt namn visar att marken använts även av allmänheten och inte bara militären
- Dansbaneholmens träd och drottning Kristinas allé, som delar upp övningsfältet i en västlig och en östlig del och gör kasernetablissemangets mindre synligt från Dag Hammarskjölds väg
- Regementsvägens västra del som sedan 1700-talet utgjord en förbindelse mellan Polacksbacken och Stockholmsvägen och som senare utgjorde förbindelse mellan

kasernerna och skjutfältet bortom Grindstugan samt Soldathemmet.

- Nätet av stigar och promenadvägar, som härstammar från den tid området användes som övningsfält.

Förstärkande strukturer

- De tydliga väggarna i respektive landskapsrum: Kronparkens östra och norra bryn, träden på Brunnsolmen, Dansbaneholmen och Drottning Kristinas allé, samt kasernetablissemangets västra front med sin trädrad.
- Den direkta kontakten med Kronparken, som tillsammans med övningsfältet utgjorde ett övningsområde, och där man vid övningar ofta rörde sig från det ena området in i det andra.

Försvagande strukturer

- Den strikt iordningsställda, hårdgjorda och schaktade parkeringsplatsen med sina häckar som gör att det är svårt att uppfatta den nordliga resten av Södra fältet som en del av ett gammalt exercisfält.
- Ångströmlaboratoriet, som placerades på Södra fältet och i princip raderade det, vilket innebär att man får en felaktig upplevelse av övningsområdets utsträckning och kasernens samband med övningsområdet
- Rondellen framför kanslikasernen som bryter sambandet mellan övningsfältet och kasernetablissemangets.

Parkeringsplatsen till Ångströmlaboratoriet, anlagd på Södra fältets nordligaste del. Genom att P-platsen är nedsänkt i förhållande till omgivande vägar upprätthålls ett öppet landskapsrum och de låga häckarna döljer biltaken från t.ex. Ryssfältet.

Det östliga landskapsrummet med Ryssfältet i förgrunden. Från vänster till höger i bild syns kasernetablissemanget, träden framför kasernerna, Ångströmlaboratoriets nordfasad och Dansbaneholmen.

Uppsala torg med från vänster till höger i bild Dansbandeholmen, Drottning Kristinas allé, kasernetablissemanget och Kronparkens norra bryn.

3.4 Uppsalas siluett och åsen

Med ”Uppsalas siluett” menar man ofta ett slags varumärke, en idealiserad svit bestående av Uppsala slott, Carolina Rediviva och domkyrkan. Denna klassiska uppsalasiluett skapades i slutet av 1800-talet då domkyrkan fick sina nuvarande, höga tornspiror. Ur stadsbyggnadssynpunkt har denna siluett uppmärksammats och ansetts bevarandevärd så länge den funnits. Dess symboliska och historiska betydelse är mycket stor. Den visar på ett tydligt sätt Uppsala som säte för centralmakten(slottet), som lärdomsstad (Carolina Rediviva) och som ärkesäte (domkyrkan). Det brukar sägas att slottet och domkyrkan alltjämt dominerar stadsbilden eftersom det funnits en medvetenhet om att nya byggnader inte bör vara högre än slottets sockel för att inte konkurrera med stadens historiska byggnader och denna riktlinje finns också angiven i översiktsplanen. Trots att dessa stora landmärken i senare tid fått konkurrens av andra byggnader, som t.ex. värmeverket, vattentornet, Uppsala konsert och kongress och Ångströmlaboratoriet, har Uppsalas klassiska siluett vidmakthållits.

Uppsalas klassiska siluett har på flera sätt ett samband med Uppsalaåsen. Det är på denna som slottet, Carolina Rediviva och domkyrkan anlagts och det är på grund av byggnadernas och terrängens höjd siluetten har blivit så påtaglig och väl synlig. Den klassiska siluetten förutsätter dessutom att åsens siluett i anknytning till de tre byggnaderna är obruten, att den raka horisontlinjen bevaras.

Litografi av Olof Thunman från 1929 som visar Uppsalas klassiska siluett från sydost, sannolikt vid Sävjaån och fältet väster om Danmarks kyrka. Thunman har varit mycket noggrann i sin återgivning, så syns t.ex. Gustavianums karakteristiska kupol som en liten upphöjning i siluetten i svackan mellan slottet och domkyrkan.

Nytaget fotografi som visar Uppsalas klassiska siluett från ungefär samma vinkel. Fotografiet är taget med teleobjektiv. Den klassiska siluetten är i princip bevarad. Längst till vänster skymtar Sten Sturemonumentet och byggnader på Akademiska sjukhuset bryter också den gamla horisonten, liksom förgrundens kraftledningar.

Ur kulturhistorisk synvinkel är åsens siluett betydelsefull inte bara genom den klassiska siluetten. Kronparken med dess tallskog har t.ex. ett mycket stort kulturhistoriskt värde, bland annat genom att den visar på kungens historiska inflytande över omgivningen till Uppsala. En bevarad månghundraårig skog hade inte varit tänkbar så nära stads-

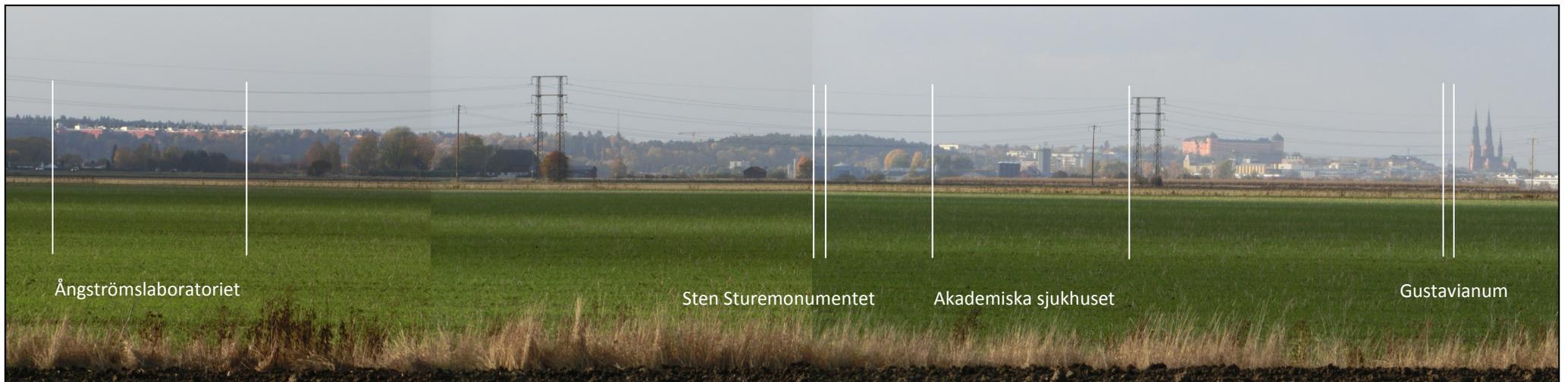
kärnan om den inte hade skyddats som kronopark. Åsens siluett utgörs till stor del av Kronparkens tallkronor.

Själva åsen har också betydelse som ett strukturskapande element. Den formar en skarp och tydlig gräns till Uppsalaslättens öppna jordbrukslandskap.

Panoramabild tagen med normalobjektiv från fältet väster om kyrkan. I panoramat syns förutom Ångströmlaboratoriet, slottet och kyrkan värmeverket och vattentornet.

Panoramabild från samma punkt som ovan sammansatt av tre bilder tagna med teleobjektiv. Teleobjektivet medför att perspektiven blir hoptryckta och nivåskillnader understryks.

4. Konsekvenser

4.1 Kasernetablissemang

- Kasernetablissemangets yttre begränsning och volym blir mindre tydlig längs Regementsvägen eftersom det visuella släppet blir mycket litet mot hus 10.
- Hus 10 minskar den historiskt viktiga upplevelsen av ett tydligt ”utanför” och ”innanför” för kasernetablissemang, i och med att det f.d. övningsfältet möbleras och landskapet görs mer intimt än idag.
- Kasernerna gjordes mycket höga, efter statliga krav, och etablissemangets monumentala västra front har kulturhistorisk signifikans. Hus 10 blir högre än kasernerna, vilket förminskar upplevelsen av dessa.
- Genom att landskapsrummet framför kasernetablissemanget bebyggs minskar förutsättningarna för att förstå vad som låg bakom valet av plats för byggnaderna, bakom ett befintligt övningsfält.
- Den visuella kontakten mellan den södra bataljonskasernen och Kronparken bryts. Kronparken var ett viktigt övningsområde och markförslitningar som syns på äldre foton visar att militärerna ofta utgick från kasernetablissemangets sydvästra hörn.

- Hus 10 blir synlig från Dag Hammarskjölds väg. Den negativa påverkan på de kulturhistoriska värdena bedöms vara liten, eftersom hus 10 inte kommer att ligga inom siktlinjerna mot kasernen från Dag Hammarskjölds väg. Kasernetablissemang i sig är inte särskilt synligt från Dag Hammarskjölds väg, och det utformades inte heller för att vara det.

4.2 Ångströmlaboratoriet

- Ångströmlaboratoriets monumentala nordfasad byggs delvis för, vilket förvanskar en tongivande del av dess arkitektur och gör fasadens gestaltningsförutsättningar svårtydbara.

4.3 Övningsfältet

- Genom det nya anordnad av marken kring hus 10, där bland annat terrasseringsar och höjning av marken mellan Regementsvägen och byggnadens nordfasad planeras, kommer Södra fältets ursprungliga struktur att försvinna, liksom det karakteristiska krönet som Regementsvägen utgör. Det blir mycket svårt att uppfatta platsen som en del av ett f.d. övningsfält.

4.4 Allmänt om egenskaper hos hus 10

- Byggnadens fasadmaterial, volym och placering gör den till en tydlig institutionsbyggnad, vilket är i linje med översiktsplanens rekommendationer.
- Byggnadens orientering och utformning visar att den inte är en del av kasernetablissemang.
- Byggnadens placering bryter sambandet mellan Ångströmlaboratoriets nordfasad och kasernetablissemang och minskar på det viset det nuvarande ohistoriska intrycket av att övningsfältet är eller har varit en kaserngård.
- Byggnadens utformning visar tydligt att den är yngre än både kasernetablissemang och Ångströmlaboratoriet, vilket minskar risken för felaktig avläsning av platsens historia
- Den visuella kontakten mellan Lägerhyddsvägen och Kronparken bryts av hus 10

4.5 Hus 9

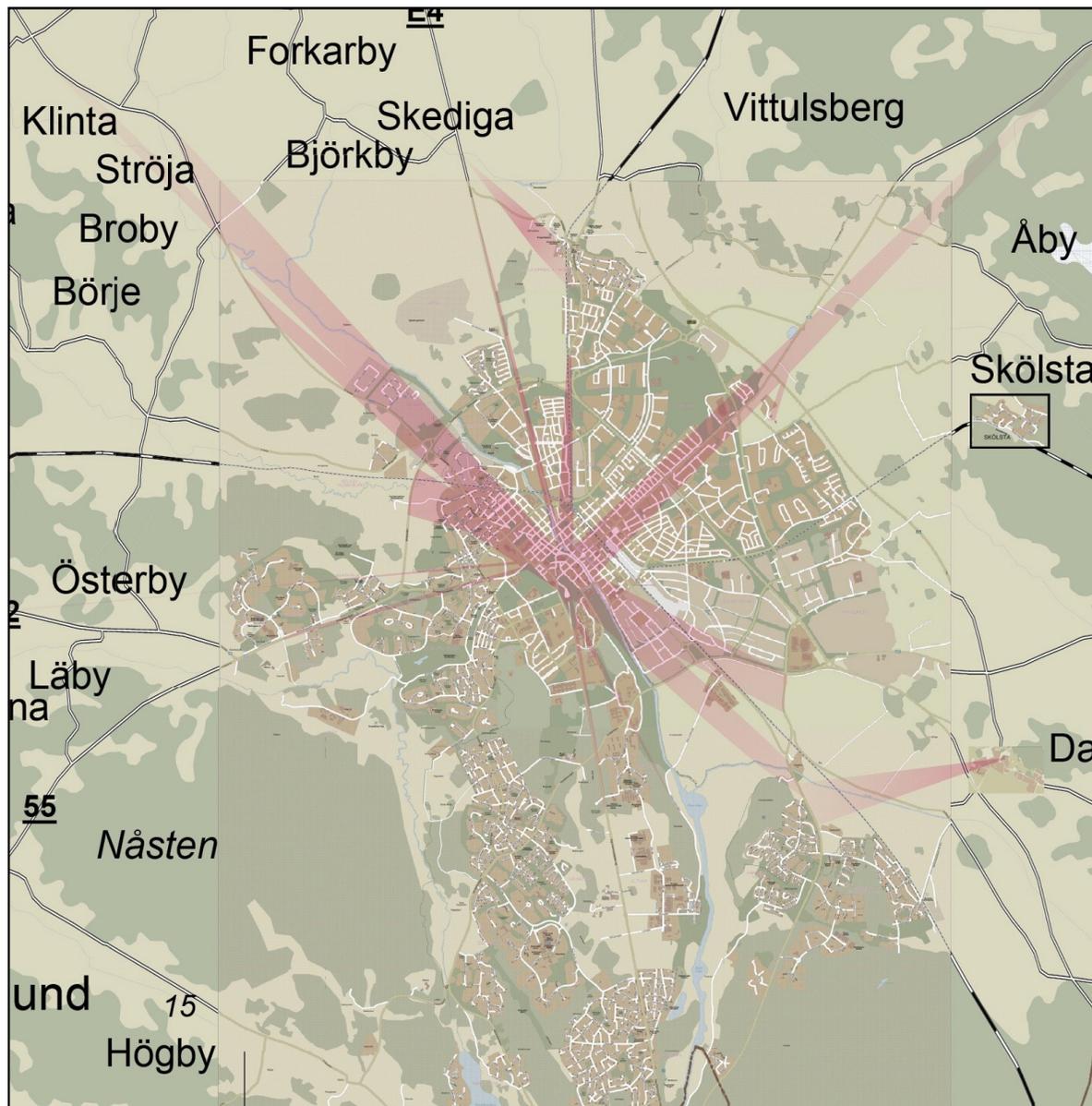
Byggnaden planeras som ytterligare en flygel, inordnad i Ångströmlaboratoriets struktur och med liknande proportioner som befintliga flyglar. Den bedöms inte påverka Ångströmlaboratoriets arkitektoniska uttryck negativt och är inte synlig från Polacksbackens äldre bebyggelse.

4.6 Uppsalas siluett och åsen

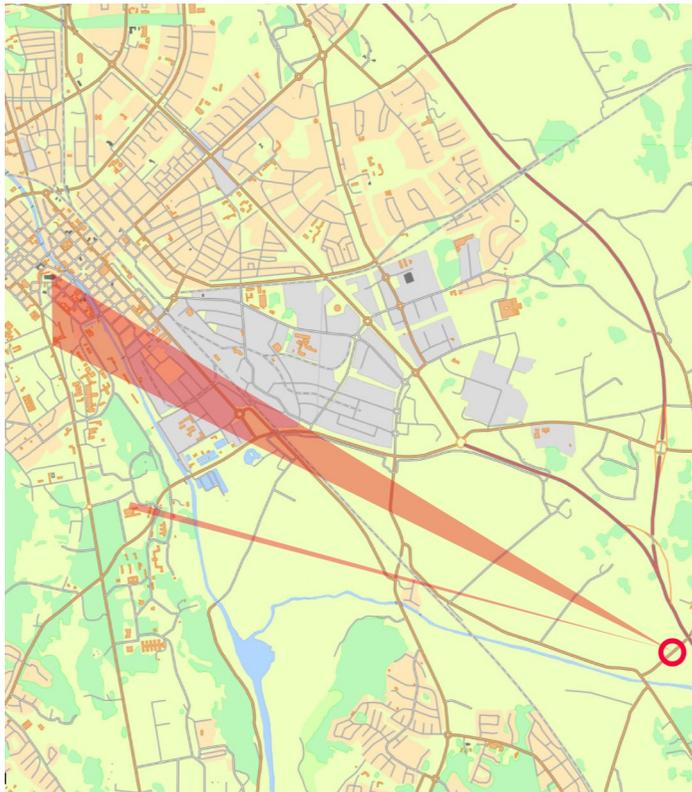
Hus 10 kommer att bli högre än både kasernerna och Ångströmlaboratoriet och därmed bryta åsens siluett. Byggnadens takfot kommer att ligga på drygt +58 m och den högsta punkten på takfallet på knappt +62 m, att jämföra med slottets höjd på +72 (långslottets nock). Hur stor betydelse ett brott på åsens siluett får för Uppsalas klassiska siluett beror på flera faktorer: avståndet till den klassiska siluettens byggnader, från vilken höjd och vinkel siluetten betraktas samt från vilket avstånd. Dessutom påverkar fasadmaterialet och byggnadens form.

Vissa vyer är mer betydelsefulla än andra, t.ex. vyer från Uppsalas historiska tillfartsvägar, som har en speciell historisk betydelse, vyer från E4:an och andra väl trafikerade vägar, som många har möjlighet att se, samt vyer som på ett speciellt tydligt sätt exponerar den klassiska siluetten. Både länsstyrelsen och Uppsala kommun har tagit fram kartor som redovisar värdefulla vyer och siktsektorer.

Ett antal vyer har specialstuderas för att kunna bedöma påverkan: från vägen mellan Ulva kvarn och Gysingevägen i nordväst, från Vattholmavägen vid korsningen med Enköpingsvägen i norr, från Uppsala konsert och kongress, från E4 i höjd med Danmarks-Säby, från vägen mellan Sävja och Danmarks kyrka samt från Kungsängen. Vyn från Kungsängen illustreras av ett fotomontage som tagits fram av tema:.

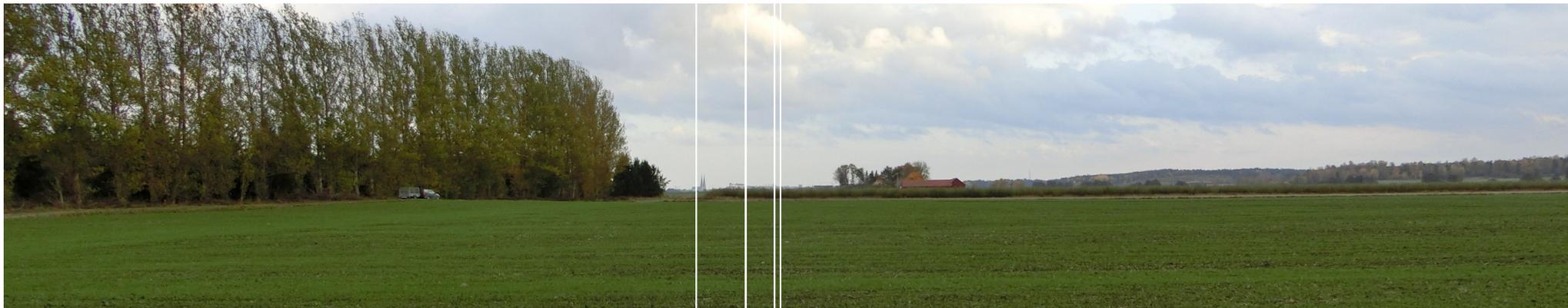

Siktsektorer framtagna av Uppsala kommun. Sektorerna anger områden med siktlinjer mot innerstadens märkesbyggnader. De siktlinjer som är aktuella att undersöka är från Uppsalaslätten och från stadens historiska infartsvägar, och från de undersökta platserna måste både den historiska siluetten (domkyrkan och slottet) och den planerade nybyggnaden vid Ångströmlaboratoriet (hus 10) vara synlig.

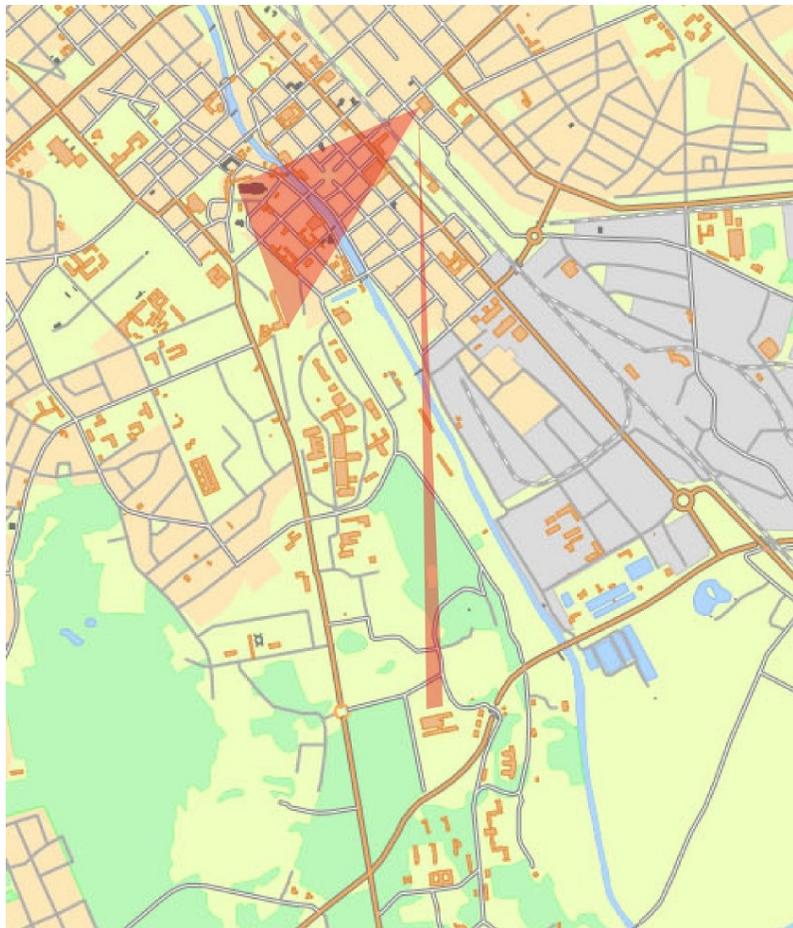
Vy från vägen från Sävja till Danmarks kyrka. Siluetten bryts bland annat av Akademiska sjukhuset, Sten Sturemonumentet och vattentornet i Stadsskogen. Vattentornet ligger från detta perspektiv precis i siktlinjen mot hus 10. Uppsala-åsens siluett kommer att påverkas, men i liten omfattning. Avståndet till den klassiska siluetten är mycket stort och åssiluette inte obruten i övrigt, varför den klassiska siluetten inte bedöms påverkas av hus 10.

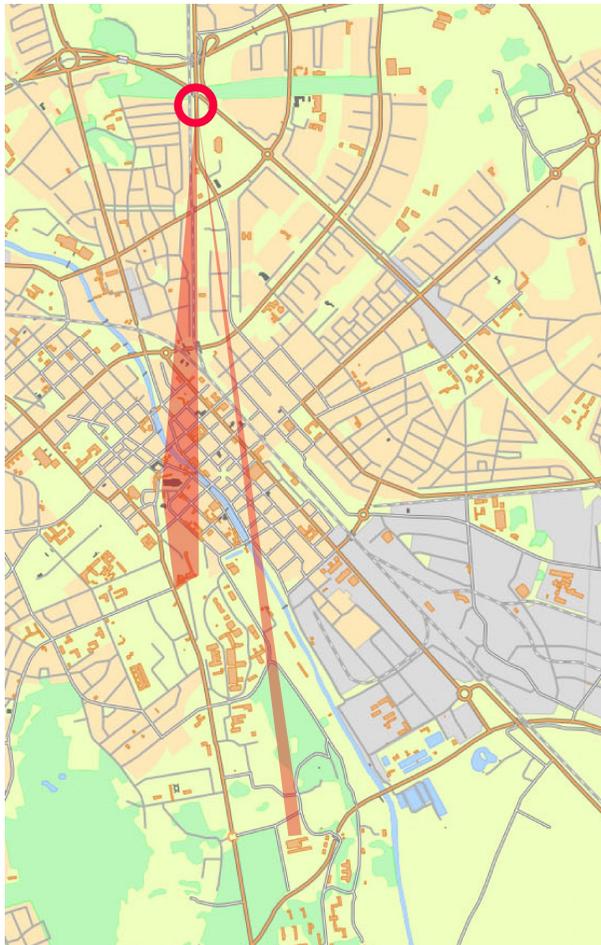
Vy från vägen mellan Gysingevägen och Ulva. Avståndet till de klassiska siluetten är mycket stort och avståndet till hus 10 ännu större. Åssiluetten upplevs inte från detta håll. Upplevelsen av den klassiska siluetten bedöms inte påverkas av hus 10.

Uppsalas siluett från Upp-
sala konsert och kong-
ress. Ångströmlabora-
toriet befinner sig i en
perifer vinkel jämfört
med slottet och domkyr-
kan och på stort avstånd.
Det är dessutom dolt av
Uppsalaåsens höjdsträck-
ning vid Sten Sturemonu-
mentet. Hus 10 bedöms
inte komma att påverka
upplevelsen av siluetten.

Uppsalas siluett från Vattholmavägen strax söder om korsningen med Enköpingsvägen. Ångströmlaboratoriet och hus 10 är dolt, bland annat bakom nyuppförd bebyggelse. Hus 10 bedöms inte påverka siluetten.

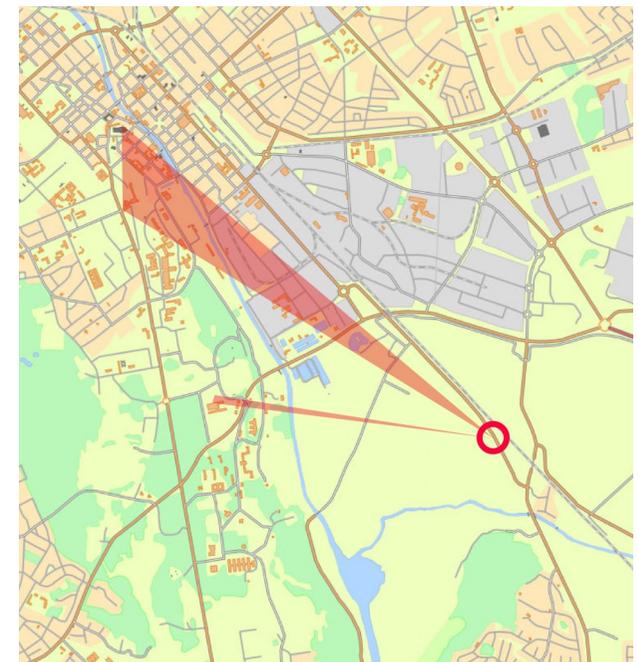
Uppsalas siluett från den östra infarten från E4, strax öster om Gnistarondellen. Horisontlinjen bryts bland annat av Akademiska sjukhuset och vattentornet i Stadsskogen. Det långa avståndet och höjdläget gör att kasernerna och Ångströmlaboratoriet ligger en bra bit lägre i relationen till siluetten än i montaget från Kungsängen. Detta tillsammans med avståndet till den klassiska siluetten gör att påverkan bedöms bli obetydlig.

Vy från Kungsängen med hus 10 monterad (fotomontage Akademiska hus/tema:). Genom perspektivets låga höjd och närheten till åsen blir påverkan på åssiluetten maximal. Man kan bl.a. lägga märke till att kasernetablissemangent bryter horisontlinjen i detta perspektiv. Den sneda vinkel i förhållande till axeln Ångströmlaboratoriet—slottet gör att den klassiska siluetten hamnar relativt nära hus 10. Sammantaget bedöms påverkan på åsens siluett bli relativt stor och påverkan på den klassiska siluetten relativt liten eller obetydlig.

Foto: Add Light Fotograf Göran Ekeberg AB

5. Tänkbara skade- minskande åtgärder

Tänkbara skademinskande åtgärder framgår i huvudsak av konsekvensbeskrivningarna i avsnitt 4. Några kompletterande kommentarer kan dock göras.

- Hus 10:s påverkan på upplevelsen av åsen minskar om fasadmaterialet inte görs alltför ljusst och reflekterande.
- Resterna av Södra fältet är idag bebyggt med en parkeringsplats, som bibehåller det öppna landskapsrummet framför kasernerna men som är svår att tolka som en del av ett f.d. övningsfält. Platsen kommer nu att bebyggas med ett stort hus, men samtidigt byggs parkeringsplatsen bort. Hus 10 kommer att uppta ca 20 % av markytan. Det innebär att det i teorin skulle vara möjligt att återskapa större delen av områdets mark som den var när den var en del av övningsfältet, med en öppen grässlånt som sluttar svagt mot söder. Detta skulle vara en kraftfull kompensatorisk åtgärd ur kulturhistorisk synvinkel, om än inte nödvändigtvis önskvärd ur andra synvinklar.
- Genom att ta ner eller föryngra träden som skymmer kasernetablissemangets fasad ökar upplevelsen av denna, särskilt under sommarhalvåret. Denna kompensatoriska åtgärd skulle i viss mån förminska den visuella obalansen mellan kasernerna och hus 10.

Kommentarerna skall inte ses som förslag på ändringar av detaljplanen utan som möjliga redskap

om förnyade avvägningar mellan kulturmiljövärden och andra egenskaper som uttrycks i detaljplaneförslaget behöver göras.